

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

OCAK 1972

SAYI 91

CİLT : 16

350 KURUŞ

TÜRLON

Türk Nylon 6 ipliği

SİFAŞ

SENTETİK İPLİK FABRİKALARI

A. Ş.

MERKEZİ : Bursa — Sanayi Bölgesi

Telefon: 33 12 — 26 44

BÜRO : Bursa — Atatürk Caddesi, Ticaret Bankası, İş Han Kat 1
Tlf: 44 89

BÜRO : İstanbul — Unkapanı Atatürk Bulvarı, Manifaturacılar Çarşısı
No. 3501 — 3502 Telefon: 22 35 73 — 27 72 53

Dikkat !

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılarda ki fikirler yazarlara aittir. Cemiyetli ve dergiyi sorumlu kılmaz gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın lade edilmez.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi	750,— TL.
İç sahife	500,— TL.
Arka kapak içi	750,— TL.
Arka kapak	1000,— TL.

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İctimai ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.
K. ATATÜRK

CİLT : XVI
OCAK 1972
SAYI : 91

Fiatı : 3.5 T. L.
Yıllık : 42-6 Aylık : 21 TL.

YAZI HEYETİ
İSTANBUL

MUAMMER BAŞOĞLU
NİHAT BATUR
İLKER BİRDAL
NATİK BUDA
FARUK ÇEHRELİ
MEHMET EMANET
ZEKİ ERGİNSU
ŞEMSEDDİN GÜLER
Prof. Dr. MÜKERREM HİÇ
EROL OKUYAN
ORHAN SOFUOĞLU
REŞAT UMUR
RIDVAN YÜKSELEN
ANKARA
ORHAN BULDAÇ
OKTAY EMED
NACİ SARIEYYÜBOĞLU

Sahibi : Cemiyet Adına NİHAT BATUR

Yazı İşleri Müdürü : FARUK ÇEHRELİ

İdare Müdürü : ZEKİ ERGİNSU

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63

P. K. 599 Karaköy/İst.

Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ

İÇİNDEKİLER

2. Derginin Sesi ..... ***
3. Sanayileşme dönemeci ..... Metin SÜDEN
8. Fiat hareketleri ..... Ercan DÜLGEROĞLU
13. Konserve İhracatımız ve geliştirilmesi ... S. Nihat GÜVENAL
18. Kaybettiğimiz değerleri kazanmak ..... Zerrin GÜÇ
24. Cemiyetçiliğin anlamı ..... Zeki ERGİNSU
29. Küçük milletlerce, geri kalmış
veya sanayileşmiş olmalarına göre
takip edilen farklı ticarî politika
imkânları ..... Dr. Gaston GAUDARD
40. Devlet Memurları Yardımlaşma
Kurumu ..... Hüsamettin TUNCAY

Derginin Sesi !.

Sevgili ve Değerli

Okuyucularımız,

**Yeni Yılıınızı en iyi
dilek ve temennilerimizle
kutlar başarılar
Dileriz.**

Sevgi ve Saygılarımızla,

İKTİSAT DERGİSİ

Sanayileşme Dönemeci

Metin SÜDEN

Dünya ekonomisinde ön plânda gelen, sanayilerini tamamlamış ülkeler, «sanayi sonrası» devrinin hazırlıklarını yapmaktadırlar. Yirmibirinci asrı içine alan çalışmalar gelecek nesillerin izleyecekleri yolu şimdiden aydınlatmaktadır. Gerçekten, ekonomik kalkınma ve gelişme, bu konuda ileri merhâleleri kazanmış olanların bugünkü durumuna erişme değil, erişebilecekleri tahmin edilenler doğrultusunda devamlı hâmler yapmaktır. Kademe kademe durmak, yenden yetişme çabalarına girişmek mevcut ekonomik durum oranını, ancak, muhafaza edebilir.

Bugün gelişmiş ve dünya ekonomisinde söz sahibi olarak nitelendirilen ülkelerin sanayideki o-

lumlu durumları asrımızda «ekonomi»nin kudretini sanayiden aldığı gerçeğini doğrulamaktadır. Sanayide, ürünlerin mükemmelliği nisbetinde sağlanacak ticarettten, satıştan sebebini bulmaktadır. İleri teknik, ileri işçilik, pazarlamada ustalık, bilgiyle, bilinçle ticaretin inceliklerini tatbik sanayii teşvik etmektedir.

Ham madde üreticisi olup, bunları ihraç ederken sanayiîni yardımıyla ek katkıda bulunulması ve «ek katkı» oranının arttırılması, giderek mâmul ihracı gelişme yolunda bulunan ve kalkınma amacı güden ülkeler için emin bir başlangıç niteliğindedir. Doğa ham maddeyi verdikten sonra, geriye beşerin gayreti kalmaktadır. İhra-

cat işlenmek üzere sanayici yerine doğrudan müstehlike iletecek ithalatçılara yapıldığında, satılan ham maddeyi bir çekirdek gibi örten olgun meyva olmaktadır. Meyvanın etli kısmı, mâliyete eklenen hizmetler, tâlî masraflar gibi kaynağı sonsuz itibâr edilebilecek görünen veya görünmeyen kıymetleri kapsamaktadır. İleri sanayici ülkelerin tatbik etmekte oldukları bu göz kamaştırıcı durum, ekonomik kalkınmayı sanayide gören ülkeleri haklı gösterecek niteliktedir.

Yeni buluşlardan yararlanarak, sanayi'e, bunları üretme yolunda yön vermek, bir dereceye kadar rakipler karşısında olumlu bir ortam yaratabilir. Kısa sürede geçici fakat çarpıcı başarılar yerine, bilinçli güven ve sabırla uzun vâdede fayda sağlayacak programlar tanzimi ve ciddiyetle tatbiki ekonomik gelişme ray'ına oturtabilir. Esâsen, aranan da budur. Ekonomik kalkınma, gerilerde kalındığı farkedilerek ileri atılma yerine doğal seyrini izleyen gelişmeye dönüştüğünde belli belirsiz gerçekleşir, çevreyi zorlamayacak bir organizma büyümesi devamlılık kazanır.

Sanayileşmeyle beraber başgösteren konjonktürel buhranların kolaylıkla atlatılması, bünyenin yarattığı problemlerdir. Bunların çö-

zümü geçmişteki tecrübelerden yararlanılarak, yıllar öncesinden alınmak bâsireti gösterilecek tedbirlerle gerçekleştirilmektedir. «Refâh» olarak tanımlanan konjonktürün en elverişli dönemi büyük kârların çekiciliğiyle rekâbeti hızlandırmakta, büyük yatırımlar sonucu fazla istihsâl, sürüm mahreçlerinin tamamıyla doyması sebebiyle, büyük stok fazlalarına sebep olmakta, istihsâl-sürüm vetiresi arasında denge bozulduğundan «akım» tıkanıklığı meydana gelmektedir. Ekonomik âfetin önlenmesi veya sarsıntısız atlatılmasında isâbetli tedbirlerin zamanında alınmasının rolü büyüktür.

«Konu»nun isabetli seçilmesi sanayileşmenin ilerideki başarısını garantilemektedir. Ürünlerin iç ve dış piyasalardaki durumu ve geleceği enine boyuna incelenir. Yatırımlar verimliliğin süresine, diğer bir deyimle amorti alabilme imkânlarına göre az veya çok olabilir. Büyük ekonomilerin sanayilerini taklid yoluna girip, birden sıçramalar yaparak en ağır sanayi dallarında çalışmak çoğu kez hüsranı uğratmaktadır. Sanayileşme, ülkenin iç ihtiyaçlarına dönük olduğunda, koruyucu gümrük tedbirleriyle, yapılan teşvik, iş sahalarının açılmasına, ithalata ödenen dövizden tasarrufa imkan verir. Tekniğin günden güne ilerlemesi,

ihtiyaçların artması, sanayileşmenin günün şartlarına değil, görülebilen, tahmin edilebilen geleceğinkilere uyması zorunluğunu doğurmaktadır. Gerçekten, statik bir ekonomi düzenini hedef kabul etmek mümkün değildir. Tıpkı, aracın farları ne kadar uzağı aydınlatabilirse, sürücünün yararlanabileceği sürat ve seyir emniyeti o kadar gerçekleşir, aynı doğrultudaki rakiplerini gerilerde bırakır geçer, gider.

Ekonomi alanındaki gelişimler, önceden yapılmış hazırlıklara göre az veya çok zorlu tedbirleri, müdahaleleri sürüklediğinden, onyıllar ötesini tahmin etmek, ekonomik hayatın, normal yatakta akışını, çok öncelerden yoluna koymak bilim açısından geleceğe bakan bir uzmanlık kolu olmuştur. Bu konuda derinleşmiş, incelemeler yapan uzmanların ileri sürdükleri fikirler «kehânet»ten çok ileri bir teşhisin ciddiyetini taşımaktadır.

Günümüzde, ileri sayılan ülkeler «sanayilerini» tamamlamakla bu niteliğe erişmişlerdir. Elverişli durumları, gelecek yıllarda tasarılarını gerçekleştirmek, seviyelerini muhafaza etmek imkanını bahsetmektedir.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütüne dahil ülkelerin çoğu

1970 lerde ve daha sonraki yıllarda geliştirecekleri muhakkak olan «Endüstri sonrası» devrine girmiş bulunmaktadır. Devletlerarası ilişkiler, dünya sosyal gayrisâfi hasılasının yüzde seksen ila doksanını gerçekleştiren dünya nüfusunun yarısının kapsadığı bir ekonomik alanda gelişmektedir. Uluslararası ticaret hareketleri gittikçe daha çetin bir rekabet havası içinde çok taraflı olmasına rağmen karşılıklı birbirine bağlı, yoğun bir görünüşte olmaktadır.

1970 de üçbindört yüz milyar olan Birleşik Amerikanın Dünya gayrisâfi sosyal hasılasındaki payının 1980 de beşbinaltı yüz milyar dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir. Bu oran aynı örgütün diğer üyelerine düşen toplam payların yüzde 36 sına ulaşmaktadır. Yine 1970 de üç yüz milyar dolar olarak kabul edilen uluslararası ticaretin 1980 de bir kat artacağı toplam ihracatın dörtte birinin Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya arasında paylaşılacağı yapılan tahminler arasında yer almaktadır.

Ekonomik güç olarak, Birleşik Amerikanın yanında Japonyanın gittikçe önem kazandığı görülmektedir. Bir çok devletler ve sanayi merkezleri geleceğin dünyasına bu yönden de hazırlanmaktadır. Birleşik Amerikadan, Avrupaya ve Asyaya uzanan ekonomik gelişme

«yaratıcı bir yıkım» veya Japonya'yı telmih ederek «sıfırdan başlamak» olarak tanımlanmaktadır. Japonyaya rakip olan veya olacak ülkeler ucuz Japon mallarının akınını durdurmak için, elbette koruyucu gümrük engelleri gibi şiddetli tedbirleri almakta gecikmeyeceklerdir. Ancak, bütün mukavemetler Japonların teknikte ve hizmette yaratacakları yeniliklerden yararlanmaları sayesinde çok eski bir geçmişe sahip sanayi kuruluşlarını saf dışı bırakabilecektir.

Alışlagelmiş usuller, adet ve ananelerin başlayan «Endüstri sonrası» devrinin gerekleri uğruna feda edilmesi, «öncü»lere katlanılması gereken bir büyük fedakârlık olmakla beraber, karşılıksız değildir.» «Başarı, öncü'ye» gülecektir. Doğacak, yeni gelişmiş toplumun hangi değerler doğrultusunda olacağı önemli bir mesele olarak görülmektedir. Eğitim, din, eğlence ve çalışma hayatının birinin diğerine oranla önem ve üstünlük kazanacağı pek düşünülmemektedir. Bütün eğilimlerin toplumun daha eğitilmiş ve daha hızlı çalışma temposunda olacağı noktasında birleşilmektedir.

Yaşantısını, bilimin ışığı altında bilinçli bir çalışma düzeyine oturtmuş, devamlı araştırmaya, yenilikler yaratmaya yönelmiş bir toplum «varolmak» için mücadele

duygusunun bütün ihtişamıyla daima ileriye, daha iyiye, daha güzelle bakacak, bunları aramayı amaç edinecektir. Geçmişteki olaylardan edinilen izlenimler yerini fen ve teknikteki yeni buluşların sağlığıcağı imkânlarla »gelecek»leri, keşintisiz, önceden hazırlayacak, kuracaktır.

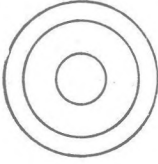
Endüstri sonrası dönemine geçişte, her zaman olduğu gibi, yeni düzenin mukavemetle karşılaşması muhtemeldir. Ancak, yenilik, gerçekleşmesinin şartı olarak, eskiyi yenmekte gecikmeyecek, köklerin ananeleşmiş bir geçmişten alan inançlar, usuller ve bu arada piyasa ekonomisi bilimsel davranışların etki alanına girecektir.

Beşeriyet, özellikle ekonomik ve endüstriyel yönden ileri merhalelere koşar adımlarla ilerlemekte ve hızı gittikçe artmaktadır. Kalkınma için yapılan veya yapılacak plânlar programlar sürelerini aşan gelecekleri kapsamak zorundadır. Örneğin, uzun yıllarda tamamlanacak bir ansiklopedi, tamamlandığından son harflerin topladığı kelimeler yenilikleri açıkladıkları halde, baştakiler çoğu demode olmuş, bilgileri gösterirler. Taşıt yollarıda ayrı bir somut örnektir. Günün ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapımına başlananlar bittiklerinde, başlangıç ihtiyaç oranının tümünü karşılayamazlar. Zira geçen süre-

de araçlar artmış, ulusal taşıt sanayii ürünlerini vermeğe başlamış, yol yapımında yeni görüşler tatbik sahasına konulmuştur.

İnsanın tam anlamda hür hayata kavuştuğu ve sereserpe davranışlarını sınırsız ortamda geliştirdiği nisbette geçmişte korkunç, ürpertici olaylara sahne olmuş harpler, sefalet ve hastalıklarla, «şeytan-insan»ın boşalacak ihti-

rasları geleceğin toplumuna umulmadık felâketler yağdırabilir. Günümüzde «müreffeh» bir hayat yaşayan mes'ud insan, olaylara kenini kaptırma yerine, olayları kontrol altına alabilme yeteneğini tabiatının bir parçası yaptıkça ve bu bütün insanlığa yayıldıkça «sefalet-saadet» kelimeleri bugünkünden çok değişik anlamlarda kullanılabilir.

Fiat Hareketleri

Yazan : Ercan DÜLGEROĞLU
Bursa Ticaret ve Sanayi
Odası Araştırma Uzmanı

Piyasada malların arzında ve talebinde meydana gelen çeşitli değişmeler, bunların sebepleri ve çareleri, fiyat hareketleri ve gerçek sebepleri ile yönelimleri, stok hareketleri; malların ve hizmetlerin üreticilerini, bunları tüketicilere intikal ettiren piyasanın ekonomik birimlerine ve en sonunda bu mal ve hizmetleri istihlâk eden vatandaşları yakından alâkadar etmektedir.

Ana konumuz olan fiyat hareketleri hakkında yapabileceğimiz açıklamaları şöyle sıralayabiliriz : Her şeyden önce fiyat hareketlerinden kasdettiğimiz manâ artış yönünde olan değişmelerdir. Tür-

kiye'nin ekonomik bünyesi şimdiye kadar gösterdiği gelişmelerde devamlı olarak fiyat artışları ile karşı karşıya kalmıştır. Yani Ekonomimiz enflasyonist baskı altındadır. Bunu ortaya koyabilecek rakamlar elimizde mevcuttur. İstanbul Ticaret Odasının hazırlamakta olduğu toptan eşya fiyatları gözönünde tutulacak olursa; 1963 = 100 kabul edilerek 1970 yılı genel indeksinin 144,8'e yükseldiği görülmektedir. Bu durum 1971 yılının onbir aylık ortalaması olan genel İndeks de gözönüne alınırsa daha da önem kazanmaktadır. Bahsedilen ortalama 165,1 dir ve onbir aylık artışın ortalama olarak

1970 yılı ortalamasına nisbetle % 20,3 artmış olduğu görülmektedir. Mes'elenin üzerinde durulması, gerçek sebeplerinin neler olduğunun araştırılması ve buna karşı alınması gerekli tedbirlerin sap-
tanması kaçınılmaz olmaktadır.

Fiyat artışlarının bu şekilde açık olarak ortaya çıkması elbette ki bir takım sebeplere dayanmaktadır. Bu sebepler gerçekten dikkatle incelenecek olursa daha çok ekonomik nedenlere dayandığı görür. Bu sebepleri genel bir çerçe-
ve içinde incelemek ve dolayısıyla ortaya çıkan duruma çareler getirmek mümkündür. Sıralanacak olursa bu sebepler :

1 — Devlet harcamalarındaki aşırı artışlar;

Bilindiği gibi genel ve katma bütçe gelirleri 1971 malî yılı için 38.323 milyar TL. olarak tahmin edilmişti. Buna mukabil 1971'in ilk 9 ayında harcamalar için yeniden yeniye gelen ödeneklerle Devlet harcamalarında ortaya çıkan bir artış göze çarpmaktadır. Harcamalar 46,6 Milyar TL. na baliğ olmuştur. 1971 yılı sonuna kadar it-
halât, fiyat ve diğer bazı artışlar dolayısıyla Devletin gelirlerinin 41 Milyar TL. sını bulacağı tahmin edilirse 1971 bütçesinin aşağı yu-
kari 5 Milyar TL. sına ulaşan bir açıkla karşılaşmasının beklenmesi

normaldir. Bu suretle toplam talep bir artış ile ekonomide dengesizliğe sebep olmuştur.

2 — Yatırımlar konusu :

1971 yılında Devletin yapacağı yatırım harcamaları 7,6 milyar olarak programa alınmıştı. İktisadi Devlet Teşekküllerinin zarar etmeleri ve rasyonel çalışmamaları yüzünden (aynı zamanda sosyal sigorta fonlarındaki azalma ve bütçe-
deki transferlerin gecikmesi ile) plânlanandan daha düşük seviyede gerçekleşecektir. Özel sektörde yapılacak olan yatırımların duraklama göstermiş olmasının sebepleri de 1971 yılında uygulanması-
na başlanan yeni Dış Ticaret Rejimi, teşvik tedbirlerinin tatbikatında aksamalar olarak meydana gelmiştir. Bu arada İktisadi Devlet Teşekküllerinin ürettiği mallara ya-
pılan zamlar sını maliyetlerin artmasına sebep olurken aynı zamanda özel sektörün yapacağı yatırımları engeller bir durum göstermiştir. Ayrıca yatırım harcamalarının toplam arzı arttırıcı yönde etkisi hemen olmayacağı düşünülürse bu
durumunda ekonomik dengeyi menfi yönde etkileyeceği görülebilir.

3 — Destekleme alımları :

1971 yılı iklim şartlarının müsait olması yüzünden tarımsal ürünlerin daha fazla elde edilmesi-

ni sağılayan bir yıl olmuştur. Üstelik Hükümet Tarım ürünleri destekleme alımlarında fiyatlara önemli oranlarda zam yapması, Toprak Mahsulleri Ofisi, Şeker Şirketi, Tarım Satış Kooperatifleri gibi Kurumların Merkez Bankası kredilerine çok büyük oranlarda başvurularına sebep olmuştur.

4 — Devalüasyon :

Geçen 1970 yılının en önemli Ekonomik olayı olan bu operasyon, fiyat artışlarının bu denli ortaya çıkmasında mühim bir etken olmuştur. Bir hayli yüksek oranlı olan bu değer düşme işlemi, 1971 yılında ortaya çıkan maliyet enflasyonuna ithal mallarının fiyatlarında meydana getirdiği artışlarla sebep olmuştur. Yatırımların da yapılamamasında önemli rolü olan bu durum ekonomide bir durgunluğun başlamasına ve devam etmesine sebep olmuştur.

5 — Banknot Artışları :

1961 yılından itibaren Hazineye ve özellikle Tarım Satış Kooperatiflerine verilen Merkez Bankası kredileri, Banknot artışlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. 1970-1971 ve 1971'in son aylarında ise bu artışın ortalama % 27 ilâ % 28 oranında olması (son durum 17,3 Milyar TL) durumu daha da etkili hale getirmektedir. Bu hızlı artışın en önemli sebeplerinden

biri ve yenisi net döviz ihtiyaçlarımızdaki artıştır. Yani Avrupadaki işçilerimiz döviz getirerek veya yollayarak Merkez Bankasından karşılığında Türk Lirası almaktadır.

6 — Ücret Artışları :

1970 yılında mali hükümlerinin yürürlüğe girmesi ile Personel Kanunu bir taraftan Sosyal adaleti sağlama amacını gütmüş, diğer taraftan Bütçeye getirdiği ağır mali külfet ise carî harcamalarda oldukça mühim bir artışa sebep olmuştur. Kamu sektörünün yatırımlarında düşmelere sebep olan bu durum psikolojik olarak özel sektördeki ücretleri ve piyasadaki fiyatların yükselmesine yol açmıştır. Maliyetlerinde gerçek artışlar olmadığı halde, bu durumu fırsat bilenler pahallılığı temel itti haz ederek fiyat artışlarında zincirleme bir gidişe sebep olmuşlardır.

İşletme Vergisi de dolaylı olarak satış işlemlerinde etkili olmuş ve fiyatlar yükselmiş, satış konusunda tedirginlikler ve durgunluk vuku bulmuştur. Hükümetin fiyatları ve zamları tesbit için stratejisi etken değildir. Bunun en büyük delili İktisadi Devlet Teşekküllerinin mamullerine yapılan zamlar ve yine Devletin Kanun yoluyla özel sektördeki maliyet artışlarından doğan fiyat artırımlarına karşı koymasıdır.

Özetlersek; bütün bu sıraladığımız hususlar toplam olarak fiyatlarda ve para arzında gerçek artışlara yol açmıştır. Bu denge-sizlik toplam harcamaların (Yani toplam talebin) artmasına mukabil, toplam arzın yurtiçi üretim ve ithalâtın bu artışa ayak uyduramasından meydana gelmiştir. Genellikle fiyat artışları, harcama artışlarından ileri gelmektedir.

Fiyatlar genel seviyesine yükselmesinde psikolojik etkenlerin veya araçların çokluğu gibi Ekonomik olmayan nedenlerin hiç bir ilişkisi yoktur. Bahsedilen nedenler ekonomiktir ve çözümleri de ekonomik kurallarla olmalıdır. Zorlamalar, Hukuki açıdan polisiye tedbirlerle yapılacak olursa bu fiyat artışlarının önlenmesine yardımcı olamayacağı gibi piyasada hüsnüniyetsizlikten doğan bir takım sakinçalar meydana gelebilecektir.

Bu durum karşısında alınacak olan tedbirler, kanaatimizce şöyle sıralanabilir :

1 — Mal arzı arttırılmalıdır. Toplam üretimin artması için gerekli bütün tedbirler alınmalıdır. Tarımsal üretimdeki verimlilik arttırılmalı ve sınaî yatırımlar teşvik edilmelidir.

2 — Kamu cari harcamaları mümkün olduğu kadar kısılmalıdır.

Kamu maliyesinin açıklarının kapatılması çareleri aranmalıdır. İktisadi Devlet Teşekküllerinin rantabl çalışır hale getirilmesi gerekmektedir.

3 — Para arzı plânlanmalıdır. Hiç olmazsa orta vadeli plânlara göre yapılacak işlemler Hükûmetin politikasında enflasyon gidişi önleyici olmalıdır.

4 — Kalkınma hızının arttırılması için ihracata dönük sanayiîni teşvik edilmesi gerekmektedir.

5 — Vergi Reformları derhal yapılmalı ve Sosyal Adaleti sağlamak amacı ile birlikte harcamaları kısma konusunda etkinlik getirilmelidir.

6 — Dış Ticaret Rejimi yeniden ele alınarak formalite nedenleri ile geciken ithalât ve ihracat işlemleri çabuklaştırılmalıdır. İthalâtta meydana gelmesi zorunlu olan artışlar sağlanmalı, ihracata dönük sanayiîni teşvik tedbirleri uygulamasının daha geniş bir kapsam içine alınması ile toplam arzı arttıracak tedbirler getirilmelidir.

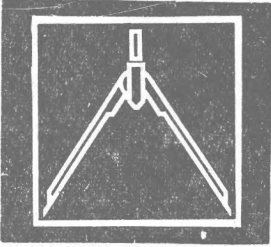
7 — Üretilen malların ve hizmetlerin ve tüketicilerin intikalinde yeni kolaylıklar getirilmelidir. Depolama hizmetleri, ulaştırma hizmetleri, soğuk koruma hizmetleri, borsalarda yapılan satışa arz hizmetleri, yeni bir organizasyon içinde mütalâa edilmelidir.

Bütün bu söylediğimiz tedbirler kalkınma hedefleri de gözönüne alınarak üretimi arttırıcı yönde olup vatandaşın ödeme gücü ile

refah bir hayat seviyesine ulaşmasını sağlamak amacına yöneltilmelidir.

0

Konserve İhracatımız ve Geliştirilmesi

S. Nihat GÜVENAL

Tarımsal ürünlerimizin kıymetlendirilmesi yönünden konserve ihracatımız çok önemlidir. Halen çoğunlukla serbest döviz bölgesine ihraç edilmekte olan konservelerimiz, gereken tedbirler alındığı takdirde döviz gelirlerimizin büyük ölçü artmasını sağlayacaktır.

I — İHRAÇ EDİLEN KONSERVE TÜRLERİMİZ

Halen ihraç edilmekte olan konservelerimiz şunlardır :

Hazır yemekler, sebzeler, balıklar, kompostolar, reçel ve marmelatlar, tahin, pekmez ve tahin helvası,

Bunlara ilâveten, salyangoz,

mantar, sivri biber konservelerinin de ihracına yakında başlanacaktır.

II — MEMLEKET İTİBARI İLE KONSERVE İHRACATIMIZ :

Konserve ihracatımızı AET içi ve AET dışı olarak iki bölümde ele almak gerekir.

A — AET'ye konserve ihracatı

1 — Sebze konserve-leri

AET ülkeleri sebze konserve-leri için büyük bir pazardır. Ancak, tipe, kaliteye ve ambalâja önem verilen bu pazar bizim sebze konserve-lerimizin ihracı çok güçtür.

Sebze konserve-lerimizin kalitesi istenilen seviyede olmadığı gibi fiyatlarımız da yüksektir. Ayri-

ca büyük hacimde ihracatı sağlayabilecek miktarda iyi kaliteli sebze üretimimiz yoktur.

Mantar ve Kuşkonmaz AET ülkelerinde çok tüketilmektedir.

AET ülkelerinin tüketim alışkanlıklarına uygun sebze konservelerinin hazırlanması gerekmektedir.

2 — Domates Salçası :

AET ülkeleri % 28-30 konsantrasyonda domates salçasını 5 kg. lık teneke kutularda ithal etmektedirler.

Salça konservemiz gümrük indiriminden faydalanan maddeler listesinde olmamakla beraber AET ülkelerine ihraç olunabilecek niteliktedir.

3 — Hazır Yemek Konserveleri :

Hazır yemek konservelerimiz esas itibarıyla Batı Almanya'ya ve Türk işçilerinin bulunduğu Hollanda, Belçika ve Fransa gibi diğer ülkelere ihraç olunmakta ve kısmen mahalli halk tarafından da tüketilmektedir.

Bazı hazır yemek türlerimizin mahalli tüketicilerin zevklerine göre hazırlanması imkânları araştırılmalıdır.

4 — Meyve Konserveleri :

Fiat ve kalite yönünden uy-

gun olduğu takdirde, özellikle şeftali, kayısı, çilek ve ahududu konservelerimizin B. Almanya, Hollanda ve Belçika'ya ihracı mümkün görünmektedir.

5 — Reçel ve Marmelat :

Halen reçel ve marmelat ihracatımız yalnız Türk işçilerinin taleplerini karşılamaktadır. Reçel ve marmelatlarımız bugün için Avrupa'nın ihtiyacına cevap verecek nitelikte değildir.

AET ülkelerinin tüketim özellikleri incelenerek bu önemli pazara uygun reçel ve marmelat imali cihetine gidilmelidir.

B — AET Dışı Konserve İhracatımız

İsviçre'ye domates, salçası ve balık konservesi,

İngiltere'ye domates salçası, sebze ve meyva konserveleri,

A.B.D. ye domates salçası, hazır yemek, sebze, meyva konserveleri ve reçel ihracatımız geliştirmek mümkündür.

Bunlara ilâveten, Kuveyt'e balık, meyva ve sebze konserveleri;

B.A.C. ne balık ve et konserveleri;

İskandinavya ülkelerine de reçel ve komposta ihraç olunabilir.

III — RAKİP MEMLEKETLER :

Demirperde ülkeleri, Bulgaristan, Romanya bazı hazır yemek türlerinde; Yugoslavya ise balık ve turşu konservelerinde B. Almanya, Hollanda, Belçika, Avusturya ve Arap ülkelerinde rakibimizdirler.

Demirperde ülkelerinde maliyet faktörünün önemi olmadığından bizden ucuza konserve satabilmektedirler. Ancak kaliteleri bizim mamullerimizinkinden aşağıdır.

Yunanistan bizim hazır yemek çeşitlerimizi taklit etmekte ve Türk malı intibasını verecek şekilde Türkçe isim ve Türkçe yazılarla, ay yıldızlı kutularda piyasaya sürmektedir.

Yunanistan, B. Almanya, Avusturya, Hollanda, Lübnan, Irak ve Kuveyt'e konserve ihrac etmektedir.

Fransa özellikle domates salçası konusunda Avrupa ülkelerinde rakibimizdir.

İtalya, çok çeşitli sebze ve meyva konservesi ile salça ihraç edebilmektedir.

AET ülkeleri İtalyan konservelerine alışmışlardır.

İspanya balık, sebze ve meyva konservelerini özellikle İngiltere

ile Kuzey Avrupa ve Afrika ülkelere ihraç etmektedir.

Çin Halk Cumhuriyeti son zamanlarda İngiltere, İsveç ve diğer şimal ülkelerine sebze ve meyva konserveleri ihraç etmeye başlamıştır. Çin fiatları benzerlerinden düşük olduğu için, kalitenin vasatı geçmemesine rağmen tüketici tarafından alınmaktadır.

IV — DIŞ PAZARLARDA TEMASLAR VE SATIŞ GELİŞTİ

Konserve ihracatımızın geliştirilmesi için dış pazarlarda muhtemel alıcılarla yapılması zorunlu temaslar ile tanıtma faaliyetlerinin yürütülmesinde Ticaret müşavirliklerimiz ile Ticaret Ateşeliklerimizden faydalanılabilmesi daha olumlu sonuçlar sağlayabilir.

Yurt dışında konservelerimizin tanıtılması ve reklâmı için ilgili ihracatçı firmaların yapması gereken hususlar şöyle sıralanabilir:

* Başlıca uluslararası gıda fuarlarına katılmak ve bol numune dağıtmak,

(Bilhassa satış yapılan fuarlar daha etkili olmaktadır)

* Türk haftaları tertiplemek,

(Dış temsilciliklerimizle işbirliği halinde)

* Numune göndermek,

* Büyük mağazalarda teşhir yapmak,

* Başlıca alıcı memleketlere giderek ilgili ithalâtçıları ziyaret etmek ve numuneler vermek,

* Büyük ithalâtçı firmaları Türkiye'ye davet etmek,

V — TENEKE :

Konservelerimizde genellikle kok teneke kullanılmaktadır. Konserve yapılan gıda maddelerinin niteliklerine göre tenekede aşınma, benekleme ve paslanma olduğundan, imal edecek konserve tipine uygun bir şekilde kullanılacak tenekenin laklanması gerekmektedir.

Yerli teneke fiatları dünya fiyatlarından yüksek olmasına rağmen, piyasada bazen gövdelik, bazen de kapaklık teneke sıkıntısı olmaktadır.

Ereğli Demir ve Çelik Fab. A.Ş. nin konservelik teneke istihsalindeki dengesizlikten doğan bu durumun islahı gerekmektedir.

Yıllık ihtiyacına göre Ereğli Demir Çelik Fabrikaları A.Ş. ne % 12 ilâ % 20 arasında bir deposit yatıran konserve imalcisi 9-10 ay beklemek zorunda kalmaktadır.

Rakip memleketlere nazaran

konserve maliyetinde ambalajın hissesi en yüksek olan ülke Türkiyedir. Diğer ülkelerde ambalajın hissesi % 15 ile % 27 arasında değişirken bizde % 36 dır. Konserve ihracatçısına, bu sakıncayı giderecek şekilde teneke sağlanmalı veya vergi iade oranı ayarlanmalıdır.

VI — NAKLIYAT

Trenle konserve nakli rizikolu görünmekte ve bazı memleketlerde vagonların ayrılıp bekletilmesinden endişe edilmektedir.

Türk kamyonlarıyla sevkiyat yapmak zorunluluğundan dolayı bazen kamyon temininde güçlük çekilmektedir. Ayrıca Türk kamyonlarının ekserisinin uzun yolların gerektirdiği asgari evsaktan yoksun olduğundan şikayet edilmektedir.

Denizyolu ile bilhassa İngiltere, Fransa ve A. B. D. ne ihracat yapılmaktadır.

Bu hatlarda genellikle gemi bulmak kolay olmaktadır.

VII — KREDİ İHTİYACI :

Ciro hızının 1'i geçmediği konserve sanayimizin işletme sermayesi kifayetsizdir. Bundan dolayı düşük faizli işletme kredisine ihtiyaç vardır.

DPT ca tasvip olunan ihracat projeleriyle ilgili olarak verilen

kredilerin faiz oranı % 9 olduğu halde, banka masraf ve komisyonları sebebiyle, bazen kredinin firmaya intikalinde % 20 ye kadar yükselmektedir.

VIII — İÇ TÜKETİMİN ARTMASI :

Üretimin artması ve daha uygun şartlarda ihracat yapılabilmesi için Türkiye'deki konserve tüketiminin artması gerekmektedir.

A.B.D. de nüfus başına yıllık konserve sebze ve meyva tüketimi 65 kg. olduğu halde, Türkiye'de bu rakam 300 gr. dir.

Yurt içi salça tüketiminin takriben 25-30.000 Ton kadar olduğu tahmin edilmektedir. Bunun yalnız 5000 tonunu fabrikalarda imal olunan salçalar teşkil etmektedir.

Geri kalan kısmı ev, torba ve ve ocak salçasıdır. Ekserisi gayri sihhi şartlarda yapılmış bulunan Ocak ve torba salçalarının satışının yasaklanması, fabrikasyon salça istihsalinin artmasını sağlayacak ve salça ihracatımızın gelişmesinde olumlu etkiler yapacaktır.

IX — VERGİ İADESİ :

Genellikle konservevelere uygu-

lanan vergi iadesi oranı yeterlidir. Ancak teneke dışındaki kaplarda yapılan ihracat için vergi iadesi verilmemektedir.

Özellikle, cam kavanozda reçel ve turşu gibi maddeler için yurt dışından talepler gelmekte olduğundan, cam kavanozda ihraç edilecek reçel v.s. konserve gıda maddelerinin de vergi iadesi kapsamına alınması gerekmektedir.

X — TEKNİK KONSERVE BELGESİ:

İhraç olunacak konserveelerin teknik anlamda konserve olduğu hususunun tevsiki için Et Balık Kurumundan bir belge alınması icap etmektedir.

Her parti sevkiyattaki konserve çeşitlerinden alınacak numunelerin her biri için 50 TL. ücret ödemesi suretiyle yapılan bu belge verme işlemi basitleştirilmeli ve belgeler nominal bir ücret karşılığı verilmelidir.

Yukarıda belirtilen tavsiyelere uyulur ve ilâveten konservelerimiz tekrar konsinye ihraç listesine konulursa konserve ihracatımız büyük ölçüde artacaktır.

Kaybettiğimiz Değerleri Kazanmak...

Zerrin GÜÇ

Kaybedilmiş değerler deyimi, genellikle maddi kayıpları aramıza sebep olacak.

Şöyleki, işçimizin döviz yerine yabancı eşya getirmesi, belirlenmiş bir kayıptır da, bizzat en değerli üretim elemanı olan iş gücü (Emeğin) dışarıya gitmesi, daha az önemsenir.

Vasıfsız emek, ülkemizde de üretime fazla bir katkıda bulunmayan gizli işsizliği artıran birer unsur oldukları için, yoklukları, sevgi ve aile bağlarına ızdırap vermekten öte bir etki yapmadı çevrede.

Başlangıçta vasıfsız emeğin, muhacereti ile başlayan bu işçi hareketleri, vasıflı işçiyi de etkiledi.

Az çok bir geçim imkânı olduğu için, yeni bir hayat düzenine atılmayı göze alamıyan vasıflı işçi, dışarı giden vasıfsız işçilerin gelişmelerinde bizzat ispat ettikleri hal-leri ile dış imkânları tanıtırılar.

Vasıflı işçinin çok olduğu zamanlarda, muhaceretleri fazla önemsemedik. Ancak, bu muhaceretler arttıkça, kalifiye eleman azalmakta, endüstride gelişim kaydetmekte olan memleketimizde ise vasıflı emek ihtiyacı artmaktadır. Durum henüz devletin dikkatini çekecek safhaya gelmedi.

Demografi (nüfus) ilminde, muhaceret konusu incelenirken, çalışmak için dışarı giden insan miktarı, kan veren bir bünyenin, verdi-

ği kan miktarına benzetilir. Azı zarsız, fazlası ise çok kötü sonuçlar verebilir.

Biz vasıflı elemanlarımızı dışarı kaçırmakta devam edersek, korarım kısa bir süre sonra, gidenlerin kazandıklarından çok daha fazla ücretler ödeyerek, dışarıdan işçi ithâl edeceğiz. Gerçi, bütün geri kalmış ülkeler gibi, büyük devletleri taklit etmekle, büyüyeceğimizi zannederek, işçi ithâlide gururumuzu okşarsa, belki kayıplarımızdan şikâyetçi olmayacağız.

Halen 500.000 işçimizin dışarıda olduğunu söylüyoruz. Yazık ki, bu konuda kesin ve doğru bilgi edinmek mümkün değil. Çünkü bizdeki işçi muhacereti aşağıdan yukarıya bir gidişatla oluşan, batının demokrasi anlayışı, işçi haklarının gelişmesi gibi, ihtiyaçların yönettiği bir davranıştır. Oluş şekli yönünden, çok arzulanan bir gelişmedir, ihtiyaç nedeni ile halkın uyanması, yönelmesi, davranması v.s. Ancak bu hareketlerin zamanında idrak edilip yönetilmesi gerekliydi. Toplu davranışların yönetime ihtiyacı olur, doğal başlamış olsa bile.

Bizde toplum davranışları genellikle yukarıdan aşağıya bir gidişat takip etmiştir.

İşçi haklarını, işçi istemeden, devlet kabul etmiş, işçilere bu hakkı verdik demıştır. İşçi temsilcile-

ri ve sendikalar, işçilere, sahip oldukları hakları, rolünü iyi ezberli-yememiş bir figüran gibi bir çok süflörlerin yardımı ile güçlkle anlatmaktadırlar.

İşçi kabul etmediğimiz işsiz veya işinden hoşnut olmıyan vatandaşlarımızın muhacereti devleti fazla ilgilendirmemiştir başta.

Bir çok kişiler, şebeke şeklinde çalışan, dolandırıcıların istismarına uğramışlar, dışarıda iş buldum diye gidip, sefil olmuşlar, bir kısmı turist olarak gitmiş ve iş bulup kovuluncaya veya izin alıncaya kadar çalışmışlardır. Bizi ilk önce ilgilendiren Almanya'daki işçiler olmuştur. Çünkü Alman hükümeti ve Sayın Prof. Otto Neuloh gibi bilim adamları, yabancı işçileri tanımak için kendileri gayret göstermişler, Türk işçilerinin döviz işlerinden, sigorta haklarına, aile münasebetlerine hatta din hocası ihtiyaçlarına, çocukların okul problemlerine kadar, bir çok noktalarda onlar bizi uyarmışlardır.

Almanya'da Türkiye'den gider işçiler, Yugoslavya'dan gelen işçilerden sonra ikinci kalabalık grubu teşkil etmektedirler.

Biz yalnız Almanya'ya işçi göndermiyoruz. Belçika, Hollanda, Kanada, Avusturalya, A.B.D., İsviçre işçi gönderdiğimiz ülkeler arasında yer almaktadırlar.

Üzülerek şu noktaya temas etmeliyiz ki, işçi hareketlerimizi etüt etmiyoruz. Sadece İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun kayıtları ile iktifa etmek zorundayız. Giden işçi vasıflı mı? Vasıfsız mı? Nereye gidiyor. Yer değiştiren, iş değiştiren işçilerle ilgilenen hiç bir organ yoktur. Gittiği yerde ne gibi şartlarla karşılaşmıştır? Problemleri aile sorunları nasıl halledilmiş ve edilmektedir v.s. Bunların araştırmalarını yapan, işçi problem ve hareketlerini merkezden kontrol eden, takip eden bir teşkilât yoktur.

Şimdi hükümeti ilgilendiren bir nokta var, Alman Bankalarında 250 Milyon Mark Türk işçisinin parası yatmakta. Türk işçisinin parasını vatanına göndermesi dleniyor.

Almanya'da İspanyol işçilerinden başka İtalyan, Yugoslav ve Yunan işçiler paralarını memleketlerine gönderiyorlar.

Bizim her bir işçimiz bu 250 milyon Mark'dan daha kıymetlidir. Ne yazık ki fakirlik onları muhacir yapmış ve gittikleri yerlerde pek çok işçilerden daha çok çalıştırılıp, daha az kazanarak her şeye göğüs germek zorunda kalmışlardır.

Mahallin Türk resmi organları şahsi vicdanları nisbetinde ilgilenmiş veya onlara karşı tamamen ilgisiz kalmışlardır.

Gecikilmiş bir tedbir olmakla beraber, devlet işçinin gelirini Türkiyeye çekmeye çalışıyor. Her şeyden evvel hükümet, dışarıda çalışan işçinin veya az gelirli bir çok vatandaşın alın terleri para ile kurdukları HASTAŞ'ı iflastan ve keyfi teşebbüslerden kurtarmalı. Asri dolandırıcılık müessesesi denilen bu müessese iflas ettiği an yeni canlanmaya başlayan sermaye piyasamız için büyük bir darbe, itimatlılık ve yüz karası olacaktır. Bu devlet prestijidir. Yalnız bir iş yeri işi değil.

Devlet işçiye iş ortaklığı vadederken bunu bir örnekle göstermelidir.

Kimse alın terini tehlikeye atmak istemez. İşçide bizim kadar hesap bilir.

Kârlı iş amma ne?

Kâr amma ne kadar?

Bu gün rakkamlar, grafikler devri, her teşebbüs durumunu rakkamlarla kârlı olduğunu ifade edecek hale geldikten sonra taraftar bulur. Biz işçiye Mark'ın bu günkü her gün değer kazanan kıymetinden daha büyük ve emin gelirler göstermek zorundayız.

İstanbul Üniversitesi İçtimaiyat Enstitüsünde bir süre misafir profesör olarak bulunan, Prof. Otto Neuloh'un bir konferansını hatırlı-

yorum. Almanya'ya gelen işçiler konusunda yapılan bu konferansta:

Almanya'ya 1. cihan harbinden evvel İsveç ve Norveç gibi kuzey memleket insanları işçi olarak gelmişler, bilâhare memleketlerine dönüşlerinde teknik gelişimde, bu işçilerin bilgi ve tecrübe yönünden çok faydaları olmuş. Bunlar genellikle ağır sanayinin bulunduğu yerlerde çalışmışlar, bu konularda kısmen ihtisaslaşmışlar.

2. cihan harbine yakın İsviçre ve diğer Avrupa devletlerinden de işçi almışlar fakat İtalya, işçilerini bir anlaşma dahilinde gönderiyormuş. 4 çalışma konusu seçmiş, oto sanayi, ağır sanayi, turizm endüstrisi, harp endüstrisi.

İtalya işçisinin vasıfsız işçi olarak gitmesini kabul etmemiş ve bütün işçileri için Almanyadaki firmalar tarafından 6 aylık bir kursa tabi tutulmalarını şart koşmuş.

İşçilere de gitmeden, gelince gittikleri iş konularında çalışacaklarını ve dışarıda kazandıkları parayı memleketlerine gönderip, çalışacakları ise yatırdıkları takdirde, bu işlerde payları nisbetinde hissedar olacaklarını gerekli plân ve teşebbüsleri yaparak anlatmışlar. İşçi kendine işi olarak öğrendiğini bileerek öğrenmiş ve biriktirmiş.

2. cihan harbi Mussolini İtal-

ya'sına bir çok şeyler kaybettirdi. Fakat plân ve programla yapılmış bir işçi münâsebeti; İtalya'ya bu günkü endüstrisini ve turistik gelişimini sağladı v.s.

Bütün bunlar gösteriyorki, işçi ihracı sırasında, iyi bir organizasyonla üretim için çok gerekli olan, eğitilmiş iş gücü, vasıflı ve tecrübeli emek kazanmak.

Kapital temin etmek ve memleketin malî portresinde çok önemli yer tutacak olan, döviz temin etmek mümkün.

Çalışmak için giden kişiler dönmelerini temin edecek bir ideale bağlanmış olurlarsa, iş gücü geri döner, gelir geri döner, aile solumsuzlukları artarak bir çok aile ve yalnız çocuk problemi doğmaz, kendi yerine kendinden sonraki bir vatandaşı işini terk etmek imkânı ile de, bir türlü devri eğitim ve tecrübe stajı kazanılmış olacaktır.

Her ne türlü olursa olsun, işçimizin dışarıda iş bulmasına sevinmiş olmamıza rağmen onun ve çalışmasının yakından izlenmesi gerektiğini zaman bize öğretti.

Zaman, bu başıboş, balık ihraç eder gibi insan ihraç etmenin mahsurlarında, bize öğretmeden, biz b u problemleri görmeye çalışmalıyız.

Dışarıdaki Türklerin daha bir

çok problemleri var, okuldan, talkın verecek hocaya kadar. Bundan sonra anketlerle bu ihtiyaçları tesbit etmeliyiz. İşçiye bana gelirini getir demek yetmez. Bizim önce onlara gitmemiz lâzım.

Uzun yıllar, bir aristokratik imtiyaz gibi, maddi imkânları müsait ailelerin dış ülkelerde çok azı bir şeyler öğrenerek okuyan bir çok tüketici çocuklarından, fakir halk tabakasına inen, dışarıyı görme imkânları memleketin gelişiminde çok önemli rol oynayacaktır, onları yurda döndürmek için devlet sosyal meskenler gibi konut probleminde ele almalı birkaç dolandırıcının eline düşmüş işçileri, istismar edilmeden konut sahibi yapmalıdır. Bir kaç kişiyi milyoner yapmak için işçilerimizi ürkütmiyelim, işçiye her yönü ile düşünerek yurda çağırmalıyız.

26. Ekim. 1971 Köy saatinde radyo (Eskişehirin Ağapınar köyünde Köyü Kalkındırma Kooperatifinin, bazı üyelerini çalışmak için dışarı gönderdiğini, bu üyelerin traktör ve tarım levazımatı gibi köyün ihtiyaçlarını temin edeceklerini) bildiriyor.

Örnek bir davranış, Köyü Kalkındırma Kooperatifi, amaca yönelterek işçi gönderme problemini ele almış.

Göktepe Sert Plâstik Boru Sa-

nayii köylünün sulama işlerine projeler hazırlayıp bunu köy saatinde değerlendiriyor.

Toprak-Su teşkilâtında köylüyle elele vererek güzel çalışmalar yapıyor.

Dış ülkelerde çalışan işçilerimizi ve birikimlerini vatana kazandırmak için de, böyle köylü ile devletin el ele verip çalışacakları bir teşkilat kurmalıyız.

Giden nüfusun önemli bir miktarı köylüdür. Türk köylüsü sağduyu sahibidir. Emin bir işi, sağlam bir geliri olursa vatanına döner.

Konut kredisi tanındı, bu hakkı kullanmak isteyenlerin, kârlılık peşinde koşan inşaat şirketlerine esir olmadan, kooperatif işlerini takip edecek, sosyal sigorta iş birliği ile çalışacak bir teşkilatın kurulması gerekir.

Bir yanda ziraat ve hayvancılık, meyvecilik sorunları ve bu işlerde çalışmaya can atan bilgili meraklı insanlar, uygun tabii şartlar mevcut durur, biz köylünün kendi kendisine teşkilâtlar kurmasını bekleriz. Bu tip teşkilâtları kurmak için yardımcı olacak mahalli toprak altı ve toprak üstü etütleri en kısa zamanda yapıp değerlendirebilecek, ekipler halinde çalışacak kuruluşlara ihtiyaç var.

Sanayî Bankasından kredi bek-

liyen bir çok güzel projeler mevcut. Küçük kapitallerle, geri dönüş süresi çabuk olan işlerden, ağır sanayiye kadar. Yeni buluşlardan, dış ülkelerce istenen patentlere kadar. Sermaye arıyor bu teşebbüsler... Sanayi Odası banka ve devletin müştereken kuracakları bir teşkilâtla kontrol veya idare edecekleri bir teşebbüse, dış kredi yerine, kendi işçimizin yabancı bankalardaki birikimleri istekle akar.

Dış bankalardaki Türk işçisi birikimi sadece 250.000.000 Mark değildir. Bu yalnızca Batı Almanya'daki

Türk işçisinin birikimi. İsviçre, Hollanda, Belçika, Kanada, Avustralya hatta son zamanlarda İsveç, Norveç'e bile giden işçilerimiz vardır.

Emek ihracımızın, bir kaybın geliri olarak, birikimlerini memleketimize göndermelerini istiyorsak, Devlet Plânlananın iyi etütlerle plânlayıp, aktif bir organizasyonla her konuda halkla, işçiyle temas ve işbirliği yapacak bir teşkilâta çok acele ihtiyacı var bu davanın.

Düşünüyor ve ümid ediyoruz.

Cemiyetçiliğin Anlamı

«Mevlâna haftası münasebetiyle»

Zeki ERGİNSU

Diğer sosyal ilimlerde olduğu gibi iktisat ilminde ünitesi insandır. Artmakda bulunan beşerî ihtiyaçlarla, iktisadî vasıtaların istihsalı arasında bir ahenk kurmak iktisat ilminin başlıca gayesidir. Bu itibarla insan, hem istihlâk hem de istihsal faktörüdür. Fakat insan, yalnız et ve kemikden ibaret değildir. Manevî bakımdan techiz edilmiş, özgür ve eşit olmayan insan mutsuzdur. Mutsuz bir toplumda, mutlu olmak imkânsızdır. Toplumda, her davranışın nedeni mutlu olmak isteğidir. Yaşamının gayesi ise hazzdır.

Aristippos'a göre: İnsanı insan eden duygudur. Çevremizi dolduran eşyanın aslında ne oldukları-

nı bilemeyiz. Onlar, bizim için ancak bize göründükleri gibidir. Yaşamaktan alabildiğimiz kadar zevk alalım. Akıl, duyuların sonsuz isteklerine karşı koymadır. Erdem, haz almakda ölçülü olmaktır. Gerçek haz sürekli olandır. Ona da bilgelikle varılabilir.

Mal edinme mücadelesi, ilk çağda Kabil'in Habil'i öldürmesiyle başlar. İnsandaki sahip olmak arzusu, imkânlarıyla ters düşünce bunalımlar artmıştır. Özgürlük, eşitliğin doğurduğu bir kavramdır. İnsanlar, eşitlik içinde, özgür olduklarını düşünmeden özgürdürler. İnsanlar tarih boyunca özgürlük adı altında eşitliklerini aramışlardır.

Ekonomide zenginliğin, Bürokr-

raside mevkiin vesair imtiyazlı durumun verdiği şımarıklık neticesinde insan kardeşlerine acı çektiren bu aşağılıkların, azalmasını istiyor-sak hoşgörölük duygusunun toplumda yayılmasına yardımcı olmalıyız.

İnsanların mutsuzluğunu gören, büyük düşünür Mevlâna hoşgörölük olmanın insanı mutluluğa götürecektir yol olduğuna inanmışdı. Meşhur beyti, onu halk gözünde ululaştırmışdır.

**Gene gel, gene
Ne olursan ol,
İster kâfir ol, ister ateşe tap,
ister puta,
İster yüz kere tövbe etmiş ol,
İster yüz kere bozmuş ol
tövbeni
Umutsuzluk kapısı değil bu
kapı;
Nasılсан öyle gel.**

İlkel yaşayışda, insanları bir araya toplayan ve dayanışmaya sevk eden sebep istilâlar ve tabii afetlerdi. İnsan oğlu çağımızda, tabiat kuvvetlerini kontrol altına almayı başarinca, Toplum bazı özelliklerini kaybetmişdir. Örneğin: Çağımızın insanı, eskiye nisbeten daha çok özgür olmuşdur. Fakat özgürlüğünü kazanan insan toplum içinde yalnızlığın ezgisine uğramışdır. Bu itibarla teknolojinin geliştiği memleketlerde mutsuz ki-

şilerin adedide artmaktadır. Bu tip insanlar, herşeyi öğrenip bitirmiş ve artık dünyada yaşamağa değer hiçbirşey kalmadığı kanısına varmış olanlardır. Bunlar, toplumdaki çirkinlikleri unutmak ve kendi mutsuzluklarından uzaklaşmak için toplumun dışında yaşamak isterler. İnsandaki ruhi dengesizliğin nedenlerini araştıran Vianalı Dr. Sigesnund Freud (1856 - 1939) şöyle diyor: İnsanı üç önemli içgüdü yönetmektedir.

- 1 — Korunma içgüdüğü
- 2 — Toplumculuk içgüdüğü
- 3 — Cinsiyet içgüdüğü

İnsanlığın bugün eriştiği uygarlık sayesinde korunma ve toplumculuk içgüdüğü önemini kaybetmişdir. Fakat, cinsellik içgüdüğü önemini hâlâ muhafaza etmektedir. Çünkü bu içgüdü yeni doğmuş bir çocukda bile belirmektedir. Örneğin: Parmağını emen bebek bir hoşlanma duyar. Cinsellik içgüdüğüne töresel yani ahlâkî baskılar altında tutan toplumda, insan birçok hastalıklara mâruz kalır. Psikanaliz yöntemi ile, bu hapsedilmiş heyecanları birer birer bulup meydana çıkararak terbiye edip düzene koymak lâzımdır.

Böylece mutluluğa erişmek imkânı hasıl olur. Mutluluğa erişmenin bir diğeri yolunu «Egzistansiyalizm» öğretisi ortaya atmışdır. Türkçesi «Varoluşçuluk» Bu öğre-

tiye göre: Evrende kendi varlığını kendisi yaratan tek varlık, insandır.

İnsandan başka bütün varlıklar, var oluşlarından önce yapılmışlardır. Örneğin: Ağaç ağaçlığını kendisi yapamaz. Ama insan insanlığını yapabilir. İnsan değerlerini kendi yaratır, yolunu kendi seçer. Hayata anlam veren insandır. İnsana yol gösterecek, yeryüzünde kendisinden başka hiç bir şey yoktur. Bu itibarla insan, kendi kendini yarattığı için özgür ve sorumlu olmak zorundadır.

Çağdaşımız Bertrand Russell (1872 - 1969), mutluluğun ele geçirilmesi adlı yapıtında, mutsuzluğun ve mutluluğun nedenlerini şöyle inceliyor.

1 — Mutsuzluğun nedenlerinden biri, içe kapanıklıktır. Kendini günah işlemiş sayanlar, kendi kendine tutkunlar, megalomanyaklar, kendi içlerine gömülmüşlerdir. Bunlar için mutluluğa kavuşmanın tek yolu, dış dünya ile ilgilenmektir.

2 — Bazı insanlar, her şeyi öğrenip bitirmiş ve artık dünyada yaşamaya değer hiç bir şeyin kalmadığını zannederler. Buna «Byron mutsuzluğu» denir. Bunlarda noksan olan, her şeyi kolay elde etmekten doğan bir gayret nok-

sanlığıdır. Bu mutsuzlukdan kurtulmak için, içe kapanıklar gibi, dış dünyaya açılmaktır.

3 — Bazı insanlar yaşamak için değil, komşularından daha üstün bir hayata erişmek için kavga etmektedir.

Başarı, mutluluğun gereklerinden biridir, ama bütün diğer gereklerin harcanması pahasına elde edilmişse, çok pahalıya mal olmuş demektir. Buda mücadeleye değmez. Gaye, en yüksek tepeye çıkmak değil huzur içinde yaşayabilmektir. Asıl dert, çağımızda, gereksiz yer şişirilmiş bir rekabet felsefesinin benimsenmiş olmasıdır. Bu mücadelenin sonunda insan yorulur ve çalışma stoku tükenir. Rekabet hastalığından kurtulmak için; insan, komşusunu çatlatmakla değil, yarınki kahvaltısını bulabilmekle mutlu olmalıdır.

Mutlu yaşama, daha çok sakin bir ortamda yeşerir.

4 — Aşırı yorgunluklar, insanı tüketir. Örneğin: Büyük şehirlerdeki gürültü, yabancılarla sık sık karşılaşmak, işe yetişmek telâşi, işini yitirme korkusu, kararsızlık, duygusal tedirginlik, heyecan düşkünlüğü, v.s.

Bu tür dertlerden kurtulmak için, her fırsatta kırlara çıkmak, yürüyüşler yapmak, asûde yerleri

tercih etmelidir. Akıllı insan dertleri üstünde olduğu zaman düşünür, başka hallerde başka şeyler düşünür, geceleri ise hiçbirşey düşünmez.

5 — Haset yahut kibirli insanlar mutlu olamaz. Bu duyguyu, hayranlık duygusu etkisiz kılarıy ve güzeli kıskanmak yerine hayranlık duymak insanı mutlu yapar.

6 — Günah duygusu, insanı mutlu olmakdan uzaklaştırır. Bir insan, mantığa uygun olarak nele-re inanacağını iyice kararlaştırmalı. Ne kadar küçük olursa olsun, mantığa uymayan inançlarla (kanılarla) savaşmalı, onların etkisinden kurtulmalıdır. Bütün bunların kaynağı çocuklukda alınan töresel öğretimdir. Günah korkusunda, aşağılık bir şey, bir kendi kendine saygı noksanlığı vardır.

7 — Herkes tarafından horlanmak, tekmelenmek korkusunda insanı, mutsuz kılar. Bu tip insanlar, her yerde nankörlük, sertlik ve hainlikle karşılaştıklarını yakınırlar. Oysa, olasılık yasasına göre, belli bir toplumda yaşayan kimse-ler aşağı yukarı eşit sayıda kötü davranışla karşılaşabilirler. Bu hastalığın kökü, kendi değerimizi olduğundan büyük görmemizdir.

Rusell'a göre mutluluğumuz

elimizdedir. Bunu sağlamak için kendimizle uğraşmamız ve kendimizi onarmamız gerekir. Fakat insan kendindeki hastalığa çoğu kez teşhis koymakdan yoksundur. Kendi içine gömülmüş insanın, dış dünya ile ilgisi adeta kesilmiştir. Kibirli ve haset insanın yüksek-den bakışı kendi başına kaldıkça hiçbir zaman gözünün seviyesine inmiyecektir.

Netice : Psikolojik deprasyona girmiş insanların nispeti toplumda arttıkça huzursuzluk yaygın hal alacaktır. Bunun diğer bir etkenide ekonomik ve hukukidir. Örneğin: Milli gelirin inkısamında sosyal adalet prensiplerine riayet edilmiyorsa, fertlerin birbirleriyle münasebetlerinde ve devletle olan ilişkilerinde adalet ilkesi gözetilmiyorsa o toplum hastadır.

Huzursuz insanların, mutlulukluluğuna hizmet edecek yegâne teşekküller cemiyetlerdir. Bu itibarla cemiyetler faaliyetlerinde eğitici ve öğretici bir program tatbik etmelidir. Muayyen bir eğitimden sonra meslek sahibi olan kişilere, konferanslar ve diğer araçlar vasıtasıyla evrensel bilgiler vermek, geziler tertip edip yurd içini ve dışını tanımak imkânlarını sağlamak cemiyetler arası münasebetleri geliştirerek kardeşlik sevgisini yoğunlaştırıp insânî duyguların yer-

leşmesini sağlamak gaye olmalıdır.

Cemiyetler, hernekadar kendilerini toplumdan tecrit etmiş gibi görünürsede, cemiyetlerin artması aslında bir toplumun örgütlenmesidir. Yalnız, yöneticiler ve üyeler evrensel bir görüşe sahip değilse, erdem duygusundan

yoksun ise işte o zaman toplumdan kopma başlamıştır. Çünkü bir insan için övülmeye değer yegâne şey erdemdir. Ondan başka bütün iyiler övülmeye değil, beğenilmeye değer. Bu itibarla erdemlik ve mutluluk temelleri üstüne kurulan cemiyetlerden teşekkül edecek toplum çok daha güçlü olacaktır.

KISIM : II

Küçük Milletlerce, Geri Kalmış veya Sanayileşmiş olmalarına göre, Takip edilen farklı ticari Politika imkanları

(Geçen sayıdan devam)

Müşterek Pazar fikri demir perde gerisi memleketlerin de dikkatini çekmiş ve (COMECOM) un kuruluşuna zemin hazılamıştır.

2. Serbest Mübadele Bölgesi : Serbest mübadele bölgesi, müşterek pazara nisbetle birbirlerine daha az kapalı bir mahiyet taşımaktadır. Bir nevi basitleştirilmiş bir gümrük birliği karakterini arz etmektedir. Üye olmayan memleketlere karşı gümrük otonomilerini muhafaza eden iki veya çok sayıda devletlerin aralarında imzaladıkları bir anlaşmaya istinat eden bu birlik; üye milletlerin menşee memleketler ithalatı üzerinde gerek miktar yönünden konulan tahditleri, gerekse gümrük rejimlerini kaldırmayı istihdaf etmektedir.

İngilterenin yanında Avrupa

Kıt'asının altı küçük milletinin de iştirâk ettiği Avrupa Serbest Mübadele Bölgesi; üye memleketler için genişletilmiş bir piyasayı temsil etmektedir. Meselâ İsviçre için, müstehlik sayısı, böylece 10 milyondan 100 milyona yükselmektedir. AELE dahil devletlerin coğrafi dağılışılarının bu bölgenin müessiriyetini azalttığını da kabul etmek gerekmektedir. Yazar burada, bir bölgenin üye devletlerini birbirinden ayıran ekonomik mesafe (yani coğrafi mesafenin nakliye masraflarıyla çarpımı) ne kadar küçükse, bu bölgenin okadar daha avantajlı olacağına dikkati çekmektedir.

3. Beynelmillel mahiyette çok taraflı anlaşmaları: Bazıları, üzerinde ençok durulan formülün, coğrafi yönden çok geniş bir tarzda ticarî mübadelelerin serbestleşti-

rilmesi (liberalizasyonu) olduğu ve bunun da, hemen hemen bütün dünya devletlerinin aralarında yapacakları bir anlaşma ile elde edilebileceği, fikrindedirler. Ezcümle GATT bu fikre uygun bir anlaşmadır.

Sanayileşmiş küçük milletler, en ziyade müsaadeye mazhar millet kaydı kloxunun cihanşumul tatbikinden hasıl olan gümrük vergilerindeki indirimlerden istifade etmektedirler. Bu küçük milletlerin Kennedy Round müzakerelerinin asgari tahditlerle neticelenmesinde de menfaatleri bulunmaktadır. Ayrıca cihanşumul çözüm yollarının bulunmasında, bölgesel diskriminasyonlara mâni olma yönünden, fayda melhuzdur. İsviçre, Kennedy Roundun tavsiye ettiği gümrük vergilerinde % 50 nisbetinde bir indirimin istihdaf ettiği gayeyi tam olarak desteklemektedir; keza AELE'nin diğer devletleri de buna benzer bir durumu benimsemişlerdir.

Müşterek bir pazara veya serbest bir mübadele bölgesine dahil bulunma ile GATT'a iştirâk etme, haddizatında telif edilemeyecek hususlar değildir. Çok taraflı cihanşumul anlaşmalara taraftar olanlar, bölgesel guruplaşmaları optimum altı çareler olarak görmektedirler. Yani, elde edilmesi ve

devam ettirilmesi çok güç olan beynelmilel serbestinin tam olarak işliyememesi halinde bölgesel guruplaşmalar istifade edilmesi mümkün iyi bir formül olarak mütalâa edilmektedir.

B — Çok geniş bir ekonomik çevrede küçük milletlerin menfaatlerinin himayesi; Çok geniş bir piyasaya iştirâk eden sanayileşmiş küçük bir millet, bundan bir menfaat elde ediyorsa da şüphesiz tecrit edilmiş halde kalmış olsaydı karşılaşmıyacağı tehlikelere muhatap kalacaktır. Bu tehlikeler neticede iki noktada toplanabilir.

— Ekonomik tehlike : Toplulaşma temayülü ;

— Siyasi tehlike : Bölge içinde hâkimiyet.

1 — Toplulaşma temayülü

Her ekonomik çevrede, fiili ve mukadder kalkınmada imtiyazlı noktalar vardır.

François Perroux bu noktaları şöyle sıralamaktadır :

— Ağır sanayi istihsal merkezleri;

— Trafik kavşakları ve büyük limanlar;

— Mali finansman kaynakları.

Bu merkezler, başka yerlerde elde edilemiyen avantajlardan is-

engeller kaldırılırsa, bu merkezler tabiatıyla diğer bölgelere nisbetle daha çabuk gelişecektir. Ancak, Kurt Rotechild'in de işaret ettiği üzere, bu temerküz merkezleri umumiyetle büyük memleketlerde bulunmaktadır. Müşterek bölge içinde küçük milletler; bilhassa kritik bir pozisyonda bulunuyorsa, sermaye ve fertlerin serbestçe hareketi temin edilmişse ve bölgesel kalkınma politikası yeni şekliyle aynı anda öngörülmemişse, daha ziyade bir dayanışma bölgesi olmaktan ileri gidemeyeceklerdir.

2 — Bölge içinde hâkimiyet

Bir bölge içinde, büyük devletler, müşterek kararların alınışında küçük milletlere hâkim olmaya çalışmaktadırlar. Bu durumda, bir plân üzerinde elde edilen küçük bir hâkimiyet, diğer bir sahada daha büyük hâkimiyetlere sebebiyet vermeyecek midir?

Bu tehlike, hususiyle, entegrasyonun kuvvetli olduğu devirler de daha bariz olacaktır. Ancak kararlar ittifakla alındığı müddetçe, ortaklıkla ilgili hususlarda hiçbir ihtilaf olmayacaktır. Fakat, oylama ekseriyet usulüne göre yapıldığı takdirde, müşterek kararlarda küçük milletlerin baskısı, tabiatıyla, çok zayıflayacaktır. Meselâ, Avrupa Müşterek Pazar'ının geçici devresinden sonra Lüksemburg, ekse-

riyet kararlarında, 17 rey'den ancak 1 rey'e sahip olacaktır. Bu durumda Lüksemburg, Benelux ittifakına dayanarak, noktai nazarını daha iyi müdafaa etme yolunu seçecektir. Ancak entegre bir bölgenin bütün üyeleri böyle bir imkâna başvuracak durumda değildirler.

C — Mübadeleler üzerindeki neticeleri: Sanayileşmiş küçük milletlerin ticaret politikaları şüphesiz mübadeleleri üzerindeki etkilerini gösterecektir. Fakat neticeleri, tedbirin bölgesel bir anlaşma veya cihanşümül bir liberalizasyon imkânı içinde alınmış olmasına göre değişecektir.

1 — Beynelmillel çevre içinde

Gümrük tahditleri ve kontenjanlar, beynelmillel bir anlaşmaya müsteniden azaltıldığı takdirde, mübadeleler, aynı şekilde, bütün devletler için de teşvik edilmiş görünecektir. Ancak burada, iki hususu dikkate almak gerekmektedir :

a) Kıymetlerine nisbetle malların ağırlığı

Yükte hafif pahada ağır mallar uzun mesafeli nakillere diğerlerine nazaran daha müsaittir. Gümrük resimlerinde yapılacak umumi bir indirim halinde, nisbeten yükte hafif pahada ağır malların bilhassa ihracatçısı olan sanayileşmiş küçük milletler; ihraç imkânlarının

müsait bir hale geldiğini, buna mukabil ağır mallara müteallik ithalâtının ise nisbeten aynı kaldığını göreceklidir.

b) Kıymet tarifiesi değişikliği

Kennedy müzakerelerinde henüz bir neticeye bağlanamıyan bu husus bir disparite meselesidir. Bir tarife üzerinden yapılacak % 50 nisbetinde bir indirim; U. S. A. da olduğu gibi yüksek veya birçok küçük milletlerde uygulanan düşük gümrük resimlerine tatbik edilecek olursa neticeler tabiatıyla farklı olacaktır. Bu vergiler, birinciler için himayeci halbuki ikinciler için ise ancak sembolik mahiyettedir. Küçük milletler ancak, rakip büyük milletlerin gümrük tarifeleri kıymet olarak, hakikaten düşük olursa, ticaretin liberalizasyonundan istifade edebilirler.

2 — Bölge içinde

Küçük bir milletin bir bölgeye girişi halinde; Jacob Viner'in gümrük birliği nazariyesinde tarif ettiği üzere, mübadeleler yaratıcı ve yön değiştirici olarak iki neticeye sebebiyet verecektir.

— Yaratıcı netice; dahili dahili gümrük vergilerinin ilgası sonucu bölgeye dahil üyeler arasında teessüs edecek munzam mübedelerin doğuşudur.

— Yön değiştirici netice ise; diğer dünya milletleriyle olan mübadeleler yerine bölgeler arası mübadelelerin ikâmesidir.

1964 aralık ayında, gümrük vergileri, AELE bünyesinde % 60 nisbetinde indirilmişti. Bu durumun İsviçre'nin ticareti üzerindeki neticelerini incelemek enteresan olacaktır.

— Yaratıcı netice : Avrupa serbest mübadele bölgesi dahilinde 1959-1964 devresinde, İsviçre ithalâtının hissesi, yekûn ithalâtının % 12,9 dan % 15 e ulaşmış, ihracatı ise nisbet olarak % 16,5 den % 19,50 ye yükselmiştir.

— Yön değiştirici netice : Bu hususun, bütünüyle, Müsterek pazar ile İsviçre arasındaki münasebetlere etkisi olmamıştır. Fakat ve bilhassa deniz aşırı ülkelerle olan münasebetlerde kendini hissettirmiş ve iştirâk hissesi ithalâta % 26,9 dan % 23 e, ihracatta ise % 43,6 dan % 40 a düşmüştür.

Hadiselerin daha açıklıkla değerlendirilebilmesi için şüphesiz, 1959-1964 devresinde, İsviçre ticaretini etkileyen diğer faktörlerin de tefrik edilebilmesi lâzım gelmektedir. Tabiatıyla, bu devre zarfında takriben İsviçre'nin ithalâtının % 90 ve ihracatının da % 60 nisbetinde artmış olması hususu-

nu, münhasıran A.E.L.E. ye üye olmanın sebebiyet verdiği iddia edilemez.

II — Gelişmekte olan küçük milletlerin ticaret politikası

Gelişmekte olan memleketler, ticaret politikalarıyla sıkı ilişkisi bulunan ödeme bilânçolarında vuku bulan müvazenesizliklerden endişe duymaktadırlar.

A — Ödeme bilânçosu müvazenesizliği

Geri kalmış devletlerin ticaret bilânçosu pasiftir; zira ithalâtlarının dağılımı imkânsız, ihracatları ise ucuzdur.

1 — Tevzii, dağılımı mümkün olmayan ithalât

Gelişmekte olan milletler ithalâtlarını, gelişmiş devletler kadar rahatlıkla azaltamazlar. İstikrarlı bir ekonomiye sahip olmayan milletler için bütün ithalât tahditleri esaslı mahrumiyetlere sebebiyet verdiği halde; herşeye sahip istikrarlı devletler için, bir miktar zecrilüğün hiçbir etkisi hissedilmemektedir. Gelişmekte olan memleketler; halen çok düşük bir hayat seviyesine sahip oldukları cihetle, ne istihlâk malları mübayaalarını,

ne de milli ekonominin gelişimine ve dolayısıyla istikbalde istihlâk malları mübayaasının azaltılmasına imkân verecek istihsal vasıtaları ithalâtını kısıtlayacak güçte değildirler.

Bu vaziyette, gelişmekte olan küçük milletlerin durumu, geri kalmış büyük devletlere nisbetle daha da kötüdür. Bu konuda René Gendarme ve Karl Schiller şu hususlara değinmektedir :

— Hindistan ve Pakistan gibi gelişmekte olan büyük memleketler istihsal vasıtaları ithal etmek - tedirler. Bu memleketler, eğitici himayeciliği geliştirmek gayesiyle istihlâk malları milli endüstrisini karmaya çalışmaktadırlar. Zira piyasa geniş olduğundan seri istihsal ilgili maliyette fiat düşüşü tam mânasıyla gerçekleşmektedir. Böylece istihsal edilen malların ithalâtı tedrican azalmakta ve hatta ihracata geçilecek gün yaklaşmaktadır.

— Seylan gibi gelişmekte olan küçük milletler ise, aynı avantajlara sahip bulunmamaktadır. Milli piyasalarının küçüklüğü sebebiyle bu milletler, seri istihsal şartlarından istifade ederek, gümrük bariyerleri arkasında istihlâk mallarını istihsalını geliştirememektedirler. Bu sebeplerle de daha ziyade serbest mübadeleye kaymakta ve

birkaç branşta, bilhassa zirai istihsalde, ihtisaslaşmaktadırlar.

Böylece, gelişmekte olan küçük milletler çok nazik bir pozisyonda bulunmaktadır. Zira ekonomileri nisbeten daha basit olduğundan, geri kalmış büyük devletlere nisbetle daha çok ithalat yapmak mecburiyetindedirler.

2 — Ucuz fiatla ihracat

Gelişmekte olan memleketler ham madde ihracatçısıdır. Herkes, asgari 1952 denberi, ham madde fiatlarının mamül madde fiatlarına nisbetle, bütün dünyada, aleyhte olduğunda ittifak etmektedir. Mübadele terimi gelişmekte olan bu memleketler için, her geçen gün, gayri müsait bir deyim halini almaktadır. Bu memleketler, belli miktarda mamül maddeyi elde edebilmeleri için daima şu veya bu tarzda çok daha büyük miktarlarda ham madde satmaya mecburdurlar.

Gelişmekte olan küçük milletler için aleyhte durum, bilhassa geri kalmış büyük devletlere nisbetle daha açık bir şekilde görülmektedir. Büyük devletlerinki ne nisbetle daha iptidai bir mahiyet arzetymekte ve bu milletler ticari mübadelelerin sarsıntılarında daha ziyade müteessir olmaktadır.

Hakikaten, gelişmekte olan küçük milletler münhasıran ham madde ihracatçısıdır. Halbuki geri kalmış büyük devletler bunun yanında az çok mamül madde satabilmektedirler. Hint Birliği, meselâ % 40 nisbetinde ham madde ihraç etmektedir. İhraç ettiği mamül mallar arasında bilhassa tekstil, daha az bir nisbetle olmakla beraber elektrikli vantilatörler, dikiş makineleri ve bisiklet gibi mallar yer almaktadır.

B — Gelişmekte olan küçük milletlerin ticari politika imkânları

Ödeme bilânçolarındaki denge-sizliklere çareler bulmak için, gelişmekte olan küçük milletler, üç avantaj sağlayabilerek bölgeciliği dahi düşünmektedirler. Şöyle ki;

1 — Bu husus sanayileşme yolunu açacaktır. Böylece, Laos, Cambodge, Viet-Nam ve Tailand; Réne Gendarme'nın dediği gibi, kendi aralarında gruplaşırsa, sanayi daha kolaylıkla yerleşip gelişebilecektir.

2 — Alt yapı yatırımlarının rantabilitesi düzelecektir. Dakar-Niger demiryolu ile Dakar limanından, Mali ile Senegal arasında vuku bulan bölünmeden dolayı kâfi derece istifade edilemediğinden

bu tesisler çok pahalıya mal olmaktadır.

3 — Gerek kaynakların kullanılmasında olsun, gerekse çok az değişmekle beraber nüfusun beslenmesi konusunda olsun, tâli işletmelerin teessüsüne imkânlar hazırlıyacaktır. Fakat bazı hususlar, geri kalmış bu devletlerin bölgeler halinde teşkilâtlanmasını güçleştirmektedir. Bu hususlar ikidir :

1. Ekonomik olanlar; sanayileşmiş devletlerde olduğu gibi, nüfusun ençok gelişmiş bölgelerde toplanması korkusu.

2. Siyasi olanlar; genç milletlerde aşırı milliyetçilik duygusu. Çok rasyonel bazı sanayi tesislerinin, bölge içinde komşu bir devlette kuruluşuna diğer devlet, birçok hallerde kolaylıkla rıza göstermektedir.

Bölgeler tesisindeki imkânsızlıklar karşısında, gelişmekte olan küçük milletler bu kere, ithalât vergileri ve ihracat kurları üzerinde oynamak suretiyle ödeme bilânçolarındaki muvazenesizliği gidermeye çalışmaktadırlar.

1 — İthalât vergileri üzerindeki işlemler :

Miktar yönünden herhangi bir

tahdide gitmeksizin, iki husus gelişmekte olan küçük milletlerin ithalât yüklerini azaltabilmektedir. Bu iki husus, parasız istihlâk ve teşhizat kredisidir.

a — Parasız istihlâk :

Gelişmiş memleketler gelişmekte olan bir kısım memleketlere istihlâk mallarını bedava temin edebilmektedirler. Meselâ, ikinci dünya harbinden sonra, Amerikan Birleşik Devletlerinin, dünyanın diğer fakir milletlerinin yardımına koşabilmek için, birçok defalar, hububat fazlalıklarını satın aldığı bilinmektedir. Bağış ekonomisi, günümüzün beynelmilel münasebetlerinde ciddi bir mevki almış bulunmaktadır. İktisatçı Pierre Moussa, Amerikanın bu tarz yardımlarının senelik 1 milyar doların, Batı Avrupa memleketlerinininkinin ise 500 milyon doların üstünde olduğunu tahmin etmektedir.

b — Teşhizat kredisi :

Senede, gelişmekte olan memleketlere yapılmakta olan yatırımlar asgari 30 milyar dolar olarak değerlendirilmektedir. Şüphesiz mahalli tasarruflar, geri kalmış memleketlerde, gelirin düşük olması sebebiyle zayıftır.

Bundan da yabancı teşhizat kredilerinin zaruri olduğu mânası

çıkılmaktadır. Bu ödünçler, faiz ve amortismanlarının, tasfiye için, ileride ticarî bilânçoya intikali sebebiyle, başışa nisbetle birtakım mahzurlar tevhit etmektedir. Bununla beraber, gerek batılı ülkelerde, gerekse Sovyetler blokundaki tecrübeler, bugün için, umumiyetle daha iyi kullanılmış ödünçlerin başışa tercih edilmesi, yönünde gelişmektedir. U.S.A. batı Avrupa devletleri ve Rusya dışında Dünya Bankası tarafından ve Birleşmiş Milletler özel fonundan da mühim ikrazlarda bulunulmuştur.

2 — İhracat kurları üzerinde işlemler :

Ham madde fiatlarındaki düşmeler, gelişmekte olan memleketlerin ödenme kapasitelerini ciddi surette tehlikeye sokmaktadır. Kaynaklarının % 90 nı tropikal mahsul ihracatından neşet eden CAMEROUN misali mânâlıdır. Bu memleket, 1959 da 8,1 milyar CFA frank kıymetinde 53.000 ton kakao ihraç etmiştir. Halbuki 1960 da % 10 fazlasiyle 59.000 ton kakao sattığı halde ancak, % 12 noksanıyla, 7,1 milyar CFA frank elde edebilmiştir. Bu düşme temayülüne karşı koymak için geri kalmış ülkeler iki imkândan faydalanmaktadırlar.

a — İhracat Kontenjanları :

Ham madde fiatlarında bir

düşme varsa, dünya piyasasında bu malların arzı talepten fazladır demektir. Bu durumda fiatları tutabilmek için geri kalmış devletlerin başvuracağı çare, arzı azaltmaktır.

Bu maksatla buğday, şeker, kahve ve kalayda olduğu gibi ham maddelerle ilgili beynelmilel anlaşmalar düzeni içinde, her ihracatçıya bir kontenjan tefrik olunmakta ve böylece müsbet bazı sonuçlar elde edilmektedir. Bununla beraber ve hususiyle şu üç noktada çok ciddi tehlikeler doğmaktadır.

1. Müstahsil devletlerin iştirâki çok yüksek bir kontenjan tavizi bahasına temin edilmişse;

2. Politik güçlükler işbirliğini durdurmuşsa (Küba ve U.S.A. arasındaki şeker anlaşması gibi);

3. İthalâtçı ve ihracatçılar, tesbit edilen fiat meselesinde anlaşamamışlarsa (1953-1959 tarihleri arasında İngilterenin buğday anlaşması dışında kalması).

Böylece ana ham maddeler üzerindeki anlaşmalar yolunun bir takım oyunlardan uzak olmadığı görülmektedir. Bu itibarla geri kalmış devletler, ihracat fiatlarında

istikrar temin için daha emin bir yol takibe mecburdurlar.

b — İstikrar fonu :

Ana maddelerde fiat istikrarını temin fonu fikri, ilk defa, 1964 yılında, Cenevre'de Dünya Ticaret ve Kalkınma Konferansında müdafaa edildi. 1945 den 1964 e kadar Birleşmiş Milletlerde, geri kalmış devletlerin üye sayısı 31 den 77 e yükselmiştir. Birleşmiş Milletler üye tam sayısının % 70 ne sahip ve fakat bütçesinin ancak % 15 ine iştirâk eden milletler, fiat düşüşlerine bir son verilmesi hususunda arzularını kesinlikle ifade etmişler ve bu maksatla da aşağıdaki hususlar öngörülmüştür.

1. Bahis konusu malların ve iştirâk edecek devletlerin sayısını artıracak yönden ana maddeler üzerinde mevcut bağlantıların gözden geçirilmesi. Hatta Cenevre konferansında alınan bir kararda ana maddelere müteallik bağlantılarıyla ilgili genel bir antlaşmanın hazırlanması da söz konusu olmuştur.

2. Gelişmekte olan ülkelerin ihracat gelirlerindeki dalgalanmaların telafisine hizmet edecek beynelmilel bir istikrar fonunun teşkil edilmesi.

İlerlemiş her memleket milli gelirinin net asgari % 1 ne ulaşan mali kaynaklarını geliştirmekte olan devletlerinin emrine tahsis etmekte gayret gösterecektir.

Bir müddet önce André Marchal, ana madde fiatlarının istikrarı konusunda tereddütlerini ifade etmiştir. Sanayileşmiş milletlerin, ilk istihsal safhasında bulunan memleketlerden iptidai madde tedarikinde gittikçe azalan bir temayül mevcudiyetini hissetmiştir. Bu temayül ve gelişimin sebebini, tabii ham maddeler yanında, yeni sentetik iptidai maddelerin doğuşuna imkân hazırlayan teknik terakkiye bağlamaktadır. İmdi mükemmel bir organizasyon ile, ana maddelerin fiatları istikrarlı ve yüksek bir seviyede tutulduğu takdirde tabii maddelerin yerine, sentetiklerinin ikamesi keyfiyeti daha da çabuklaştırılmış olacaktır. Bu durumda geri kalmış memleketler, mevcut piyasalarının gittikçe azaldığını göreceklidir. Elbetteki uygun fiatlarla satacaklardır. Fakat gittikçe daha az satacaklardır. Netice olarak, André Marchal, iki noktada bir tefrikin yapılması ve bu iki hususun da birbirlerinden farklı muamele görmesi lâzım geldiği teklifinde bulunmuştur.

— İkâmesi olmayan istihlâk maddeleri;

— Bir değişikliğe müsait iptidai maddeler.

İstihlâk maddelerinin fiyatları stabilize edilebilir. Fakat iptidai maddeler için ise başka bir tedbirin alınması lâzımdır. Bu da gelişmekte olan memleketlerin kendi bünyelerinde yapacakları değişiklikle mümkündür. Geri kalmış devletlerin ham maddeler için en iyi piyasa geri kalmış devletlerin bizzat kendileridir.

İstihlâk maddeleri dışındaki satışlardan elde edilecek gelirler ve dış yardımlar sayesinde de geri kalmış milletler, böylece sanayileşme yolundaki gayretlerini gerçekleştirebilme imkânlarına sahip olabileceklerdir.

NETİCE

Küçük milletler uygulayacakları ticaret politikalarıyla diğer devletlerin, iktisaden hâkimiyetleri altına almaya matuf tehdit ve tehlikelerine karşı koymakta direneceklerdir. Ancak bu milletlerin tutumları, ait oldukları sanayi veya geri kalmış memleketler gruplarına göre, tabiatıyla değişecektir.

— Beynelmîl mübadele serbestisinin tesisindeki im-

kânsızlıklar sebebiyle, sanayileşmiş memleketler grubuna dahil birinciler, bölgeler halinde, kendi aralarında gruplaşacaklardır.

— İkinciler, yani geri kalmış memleketler ise, her ana ham madde için anlaşmalar akti yolunu denedikten sonra beynelmîl kuruluşlardan, ihracat gelirlerindeki dalgalanmalar için, mali yardım talep edeceklerdir.

Bu tutumlarının, batılı memleketlerin iç bünyelerinde meydana gelen gelişme ve münasebetlerle bir benzerlik arzemesi hususuna şaşmamalıdır. Ezcümle :

- Bir bölge içinde gruplaşmış ileri küçük milletlerin durumu, milli sanayi karteline tekabül etmektedir.
- Gelişmekte olan küçük milletlerin beynelmîl teşekküllerden mali yardım talebi ise, Batı'da çiftçinin hükümetlerine müracaatla himaye ve yardım talep etmesi hususuna benzetilmektedir.

Her seviyede, kuvvetli ve zayıf olan milletlerle karşılaşılma-

---

«Revue Economique et Sociale»
nin Temmuz 1966 nüshasında yer-
alan «La politique commerciale
des petites nations» başlıklı konu-
dan Türkçeye çevrilmiştir.

ta ve her yerde küçükler durumla-
rını müdafaaya çalışmaktadırlar.
Bu, küçük milletlerin hakkıdır ve
onların bu haklarına saygı göste-
rilmesi de büyüklerin vazifesidir.

Çeviren : Ayhan AGUN

Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu

Hüsamettin TUNCAY

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı Kanunla değişik 190. maddesinde;

«Devlet memurlarının ek sosyal sigorta, konut, dinlenme kamp-ları ve diğer ihtiyaçlarını karşıla-makta yardımcı olmak, tasarrufla-rını yurd kalkınmasına yararlı ola-cak verimli sahalarda değerlendirmek üzere en geç bir yıl içinde çıkarılacak özel bir kanunla - Dev-let Memurları Yardımlaşma Kuru-mu - kurulması ve bu Kurum'a, Or-du Yardımlaşma Kurumu üyeleri dışındaki bütün Devlet memurları-nın dahil olması» öngörülmüştür.

Kanunda belirtilen bir yıllık sürenin dolmasına fazla bir zaman

kalmamış olduğu gözönüne getiri-lirse, anılan Kurum'un kuruluşunun gecikeceğine muhakkak nazariyle bakılmaktadır.

31.7.1970 gün ve 1327 sayılı Kanunun gerekçesinde «Memur Yardımlaşma Kurum»unun vücuda getirilmesinden beklenen fayda-lar, aşağıda gösterildiği şekilde açıklanmaktadır :

«İyi bir personel rejiminin Devlet memurunun sosyal sigorta ihtiyaçlarını ve geleceği ile ilgili güvenlik unsurlarını da bünyesinde taşıması gerektiği dikkate alına-rak, bütün Devlet memurları için bir yardımlaşma kurumu kurulma-sı, personel reformu kapsamı için-

de ve bu reformun bir unsuru olarak ele alınmıştır. Tasarı ile gerek memurlar ve gerek yurt ekonomisi için şu yararların sağlanacağı düşünülmektedir :

a) Kurum'un kamu personeli yönünden sağlayacağı yararlar.

Sosyal sigorta uygulamasının yetersiz olduğu ülkemizde böyle bir kurumun sağlayacağı ek sosyal sigorta olanakları memurların geleceklerine güvenle bakmalarında olumlu bir rol oynayacaktır. Kabul etmek gerekir ki, personel rejiminin memur kütlesi yönünden taşıdığı önem sadece ücret meselesi olarak ortaya çıkmamakta, emeklilik rejimi ve diğer haklar, memurun geleceğini güvenlik altına alan bir sosyal sigorta niteliğini taşımaktadır.

Memur Yardımlaşma Kurumu, kamu personelinin malî teminatına olumlu katkıda bulunacak ve Devlet memuriyetine ilgi ve güveni arttıracaktır.

b) Kurum'un yurd ekonomisi ve ekonomik kalkınma plânında öngörülen amaçlar yönünden sağlayacağı yararlar.

Ülkemizde özel tasarrufların oranı yatırım amaçlarını gerçekleştirebilecek seviyede olmaktan uzaktır. Özel tasarrufları arttırmak için her türlü çareye başvurmak

zorunlu olup bu meyanda cebri tasarruflara gidilmesi kaçınılmaz olmaktadır. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile getirilecek maaş artışlarının özel kesinti tüketim eğilimini arttırması ve toplam talepteki artış nedeniyle fiat artışlarına yol açması muhtemel olduğundan maaş artışlarının bir kısmının Kurum fonlarına aktarılması milli ekonomi için yararlı bir anestezi fiskal sağlayabilecektir.

Ayrıca Türkiye'de ana yatırım sektörlerini finanse edecek fonları henüz yeteri kadar mevcut değildir. Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu'nun kurulması ile Kalkınma Plânının amaçlara uygun yatırımlarına yönltebilecek önemli bir fon sağlanmış olacaktır. Fonun yıllık gelirinin 500 milyon liranın üstünde olacağı düşünülmektedir.

Görüldüğü üzere, Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu kanalıyla memur kitlesinin mecburi tasarrufa zorlanması bir yandan Türkiye'nin ekonomik kalkınmasında en önemli iki sorun olan «Millî gelirde tasarruf payının arttırılması» ve «Kaynakların verimli sektörler'e yönltilmesi» hedeflerine büyük ölçüde yardımcı olurken bir yandan da memurlara büyük yararlar sağlayacaktır.»

Hakikaten emsal bir kuruluş

olarak 3. 1. 1961 gün ve 205 sayılı Kanunla kurulan «Ordu Yardımlaşma Kurumu»nun son 10 yıllık hizmetlerinden sadece üyeleri değil, yurd ekonomisi yönünden de büyük yararlar sağlanmıştır. Ve bu yararlar, herkesin gözü önünde açık ve seçik durumdadır.

Kanunla aylıkların % 5 i olarak tesbit olunan kesenekler, 1. 3. 1970 tarihinden itibaren kesilmeye başlanmış ve yine Personel Kanununun ek geçici 20. maddesine istinaden bu kesenekler T. C. Merkez Bankasında açılmış bulunan hesapta toplanmakta bulunmuştur.

Anılan Kurum'un kapsamına gelince, bu Kurum'a sadece Devlet memurları mı üye olacaktır? Diğer kamu personelinin aynı konuda organize edilmeleri, kendi özel kanunlarına mı bırakılmalıdır?

Kanaatimizce, ayrı kurumların kurulması, fonların dağılmasını ve yatırımların müessiriyetinin azal-

masını intaç edecektir. Bütün kamu personelini kapsayan tek bir Kurum'un vücudu halinde, hedefe daha kısa sürede ve olumlu bir şekilde ulaşılması ve ilkelerde ve uygulamada istikrar sağlanması olanağı daha ağır basamaktadır.

Kurum'un 800.000 ni aşan bütün kamu personelini kapsamına aldığı takdirde, senelik kesenek gelirinin 800 milyon lirayı aşacağı tahmin olunmaktadır.

Bu şekilde önemli bir mali porte ile Kurum'un gerek üyelere karşı ve gerek memleket ekonomisi yönünden daha büyük yararlar sağlayacağı kanısındayız.

Personel reformunun unsurlarından biri olarak kabul edilen bu Kurum'un bir an önce kurulmasıyla hem reformun bir safhası tahakkuk etmiş ve hem de çok yetersiz durumda bulunan Türk sermaye piyasası güçlü bir mali kuruluş kazanmış olacaktır.

FARUK ÇEHRELİ

Eminönü, Rızapaşa Han No. 7

Tel : 27 16 98 — 26 47 72

ÇEHRELİ TİCARET Kol. Şti.

Sağmalcılar, Mazhar Bey Cad. No. 14

Tel : 21 27 39

Çehreli Ticaret Kontuarı Kol. Şti.

Fatih, Akdeniz Cad. No. 116

Tel : 23 43 78

Şark İleri Kimya Sanayii Kol. Şti.

Faruk Çehreli ve Ortağı

Kâğıthâne Plevne Cad. No. 12

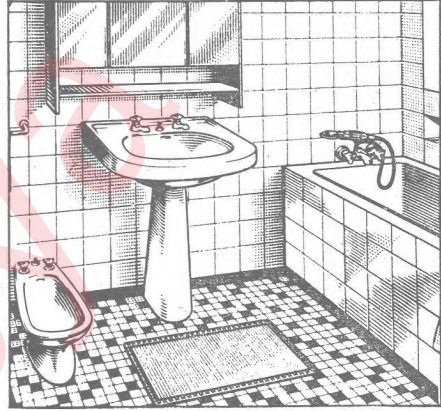
Tel : 46 23 14

MURAT 124

otomobillerinin yetkili satıcılığını almış olduğumuzu ve Murat 124 otomobillerin en müsait fiat ve taksitle müesseselerimizde bulacağınızı duyurmakla büyük kıvanç duymaktayız.

eşsiz kalite eşsiz güzellik

İşte Çanakkale Seramik Fayanslarına
dünya çapında ün kazandıran iki özellik.

KS

Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş.

Karaköy, Tersane Caddesi, Hediye Sokak No. 4-6
Tel.: 49 19 90 - 49 74 76

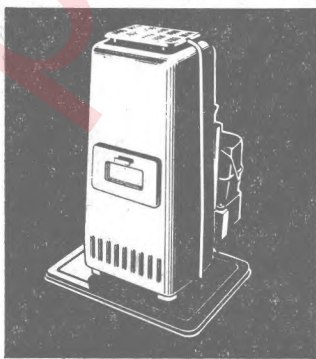
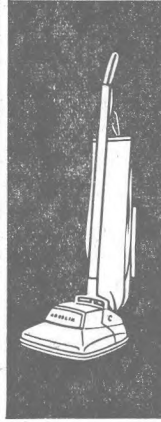
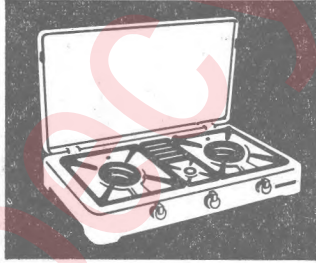
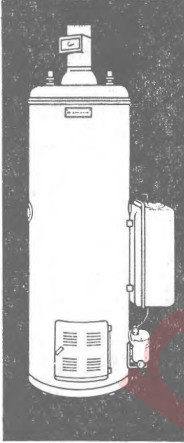
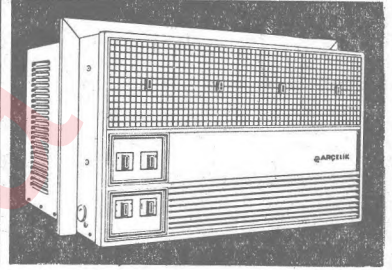
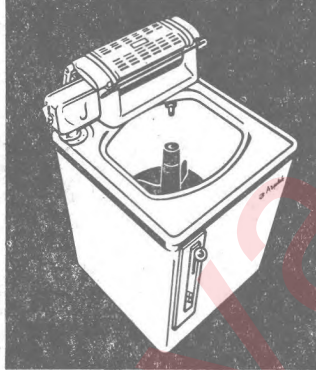
Başlıca Mamulleri:

FAYANS
KAROSERAMİK
KAROMOZAİK
İZOLÂTÖR
ELEKTROPORSELEN

ARÇELİK

daima en iyisini imal eder

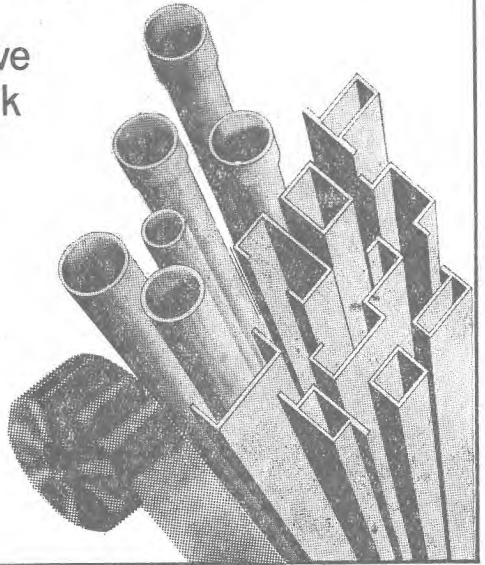
üstün kalite
uygun fiyat
devamlı servis

Borusan mamulleri dış pazarlarda

1971 de 6 yabancı
ülkede bütün Avrupa
mamulleri ile
boy ölçüştük ve
başarı kazandık

BS **BORUSAN**
BORU SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ
İSTANBUL
1958

ARSLAN

tek

veya

BLOK

• yapı tuğlası

• ateş tuğlası

ateş harçları

izolasyon tuğlası

EYÜP — İSTANBUL

Mz. : 44 30 40

Fab. : 33 22 10

11

St

yüzlerce boya...

yüzlerce isim var...
fakat en iyisi,

ÇBS boyalarıdır.

Evet, ÇBS Boya Sanayii modern tesislerinde, mütehassıs kimya mühendisleri ve personel kadrosunun idaresinde her çeşit boya ve yardımcı maddelerini sizler için imal etmektedir.

İşte ispatı...

ÇBS plastik boyaları her zevke uyan cazip renkleri ve üstün kalitesiyle evinize, büronuza hasılı bulduğunuz, çalıştığınız her yere canlılık kazandırır.

BELCO sellülozik boya çeşitleri dünya sellülozik boya sanayiline

yepyeni bir sistem, yepyeni bir kalite getirmiştir. Bütün Batı ülkelerinde olduğu gibi yurdumuzda da tercihle tatbik edilmektedir.

DAHA İYİSİ YOKTUR

ÇAVUŞOĞLU BOYA SANAYİİ - İSTANBUL
KARAKÖY, FERMENEÇİLER NO. 66-68 TEL: 49 67 10 (DÖRT HAT)

BUGÜNÜN
KÜÇÜKLERİ
YARININ
BÜYÜKLERİDİR

ÇOCUKLARINIZI
TASARRUFA
ALİŞTİRİNİZ

T.C. ZİRAAT BANKASI

**HOS
BAC**

**ŞARAP
SANAYİNDE
KALİTE VE NEFASET
ÖRNEĞİNİ YİNE**

**TEKEL
SUNAR**

